

Романа Багрій

УКРАЇНСЬКИЙ ФАРМАЦЕВТ І МЕЦЕНАТ: ВОЛОДИМИР КІНДРАЧУК (1882–1969)*

Володимир-Сильвестр Кіндрачук народився 9 січня 1882 р. у міщанській родині змішаного етнічного та релігійного походження (мати – полька, римо-католичка; батько – українець, греко-католик; бабуся по маминій лінії – німецька лютеранка) у м. Городенка, в Східній Галичині, провінції Австрійської імперії (сьогодні Івано-Франківська обл.) 16 січня 1882 р. В. Кіндрачука охрестили за греко-католицьким обрядом та записали латиною (у той час офіційна мова реєстрації в римо- та греко-католицьких церквах) як Владіміріус Сильвестр Кіндрачук (*Vladimirius Silvester Kindraczuk*). Хлопець отримав два імені, перше – Сильвестр¹. Ім'я Влодзімеж (записане польською мовою, оскільки вона була офіційною у Галичині) використовували у студентському реєстрі в Галичині, а згодом і у Ланцуті (Польща), де після Першої світової війни він працював фармацевтом.

Австрійський чи габсбурзький період у Галичині (1772–1918) називали “золотою добою”².

* Публікація є фрагментом брошури “Доктор В. С. Кіндрачук: наукове дослідження та національна ідентичність в австрійській Галичині”, яка готується до друку. Написана після ознайомлення з працями О. Колячука про табір інтернованої Армії УНР у Ланцуті та спорудження у цьому місті меморіалу загиблим українським воякам.

¹ Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 631: Церковні парафіяльні записи греко-католицького обряду (народження, шлюб, смерть) м. Городенка. – Оп. 1. – Спр. 106. Ці родовідні джерела в архівах України стали доступні після розпаду радянського режиму.

² *Bialasiewicz L. Back to Galicia Felix? // P. R. Magosi. Galicia: A Multicultural Land.* – P. 173–174; Галичина є багатонаціональним космосом. Проаналізовано у дослідженні події в Австро-Угорській імперії, Першої світової та Другої світової війн. Голокост, який знищив 5,4 млн євреїв з Центральної та Східної Європи; нацистське і радянське вторгнення на ці території, на яких загинуло від 9 до 10 млн осіб (циган, поляків, українців, білорусів). Переміщення населення обговорювали союзники у Тегерані, Ялті та Потсдамі, внаслідок чого демарковано кордони та депортовано 31 млн осіб між 1944–1948 рр. Нові межі між Польщею та Радянським Союзом встановлено після Другої світової війни.

Finally, the new post WW II boundary between Poland and the Soviet Union cut through the middle of Galicia, prompting forced transfers in both directions. Тільки з цієї території було вигнано та насильно переселено понад 1,4 млн осіб. Серед них 810000 поляків із Східної Галичини і Волині та 630000 осіб, ідентифікованих як українці. *Bialasiewicz.* – P. 172–173; *Hentosh L. Rites and Religions: Pages from the History of Inter-denominational and Inter-ethnic Relations in Twentieth Century Lviv // ed. John Czaplicka. Lviv: a City in the Crosscurrents of Culture.* – Cambridge: HURI, 2005). Автор також аналізує етнічні конфлікти (pp.177–189).

Історик П. Магочі, аналізуючи суспільно-політичні процеси у Галичині того часу, зазначав: “Це був час реальних соціальних змін, які розглядали як перші кроки у напрямку до сучасного суспільства. Переважна більшість населення була звільнена від кріпосного права у 1848 р. У другій половині дев’ятнадцятого століття режим Габсбургів створив структуру представницької влади на державному, місцевому та регіональному рівнях. Більша кількість громадян була задіяна у політичному житті. Розвивалася освіта, різні культурні установи, видавництва. Галичани отримали доступ до різних сфер діяльності... Населення Галичини фактично протягом панування Габсбургів було схильне до ідеології націоналізму³. Для поляків та українців Галичина була П’ємонтою⁴.

Наприклад, у Львові в 1868 р. Пантелеймон Куліш видав перші україномовні переклади Біблії (книга Іова та псалми), оскільки українські видання в Російській імперії були заборонені. Під час перекладу Біблії Пантелеймон Куліш співпрацював з галицьким українським науковцем Іваном Пулюєм⁵.

У Галичині такі німецькомовні письменники, як Леопольд фон Захер-Мазох, Карл-Еміль Франзос, Джозеф Рот, Тадеуш Рітнер, із польськомовних – граф Александр Фредро, Ян Лам, Бруно Шульц. Авторитетними в галицьких мистецьких колах були Іван Франко, Василь Стефаник, Ольга Кобилянська та відома українська оперна співачка Соломія Крушельницька.

Австрійський архітектурний стиль є унікальним, простежується у всіх містах колишньої Австрійської імперії, наприклад у Мілані, Празі, Будапешті, Сараєво, Львові та Чернівцях. Ці міста “схожі між собою, а копії площ та будівель є в імперській столиці Відні”⁶.

У цей період активно розвивається нафтовидобувна галузь, розширюється мережа залізниць⁷. Історик Ф. Франк у праці “Нафтова імперія: шляхи процвітання в австрійській Галичині” (*Oil Empire: Visions of Prosperity in Austrian Galicia*) зазначала: “Завдяки нафтовим родовищам Галичини, Австро-Угорщина була третім найбільшим нафтовидобувним регіоном у світі на 1909 р., на який припадало 5 %

Sowa Kazimierz. Słowo wstępne // Galicja i jej dziedzictwo / Eds. Jerzy Chłopecki and Helena Madurowicz-Urbańska, 8 vols. – Rzeszów–Lancut, 1994–1996. – Vol. 1. – P. 6; Hrytsak Y. Historical Memory and Regional Identity among Galicia’s Ukrainians // Galicia: a Multicultural Land / Edited by Christopher Hahn and Paul Robert Magocsi. – P. 202.

³ *Magocsi P. R. Galicia: A European Land // Galicia: A Multicultural Land / Edited by Christopher Hann and P. R. Magocsi. – Toronto: University of T. Press, 2005. – P. 10.*

⁴ Там само. – P. 13.

⁵ *Luckyj George. Panteleimon Kulish: a Sketch of His Life and Times. – Boulder: East European Monographs, 1983.* Біблія в українському перекладі П. Куліша, І. Пулюя та Івана Нечуя-Левицького вийшла у 1903 р. у Галичині, але була під забороною у Російській імперії до і після Революції 1917 р. – P. 149–152.

⁶ *Magocsi Paul Robert. Galicia: A European Land // Galicia: A Multicultural Land / Ed. C. Hann and P. R. Magocsi. – P. 16; Bialasiewicz Luiza. Back to Galicia Felix? // Galicia : A Multicultural Land / Ed. C. Hann and P. R. Magocsi. – P. 170; Magocsi Paul Robert. A History of Ukraine. – P. 388.*

⁷ *Magocsi P. R. A History of Ukraine. – P. 425.*

світового виробництва. Цей регіон із середини ХХ ст. входив до п'ятірки лідерів аж до кінця Першої світової війни...”⁸.

Чимало підприємців у 1880-х роках приїхало до Галичини, зокрема спеціалісти з нафтовидобутку В. Хепрі з Канади та С. Щепановський із Пруссії.

Історик Ярослав Грицак писав, що у 1854 р. після винаходу газової лампи перші глибокі свердловини, які продукували до 500 кг нафти за тиждень, було пробурено у Бориславі, цей промисловий бум до 1900 р. перетворив Борислав з маленького села, у якому мешкало 759 жителів (1850 р.), на містечко з населенням у 12439 чол. Дрогобич, що був центром повіту, також розвивався вражаючими темпами.

У 1865–75 роках лише у Бориславі діяло від 10 до 15 тисяч свердловин. Багато власників збанкрутувало. Інші, котрі натрапили на поклади нафти чи сірки, стали мільйонерами одразу. У 1865 р. інвестиції принесли в середньому 62 % прибутку.

Борислав став великим ринком праці у Галичині (5000 – 15000 працівників у 1850–90 роках), поступаючись тільки Львову⁹.

Галичина була мультикультурним краєм. “Габсбурзька Галичина, – зазначав П. Магочі, – мала п'ять великих національних груп, дві з яких вірмени та німці за чисельністю були менші, ніж інші три”¹⁰. Трьома основними етнічними групами Галичини були русини/українці, поляки та євреї. У 1849 р. в Галичині мешкало 5 млн осіб (українці 46,8 %, поляки 45,9 %, євреї 6,7 %, німці 0,6 %) ¹¹. До 1910 р. з 7,9 млн мешканців (45,4 %) були поляками, 42,9 % – русинами, 10,9 % – євреями¹².

Городенка – багатонаціональне містечко у Галичині зі змішаним етнічним та релігійним складом населення. За даними щорічного австрійського урядового довідника Галичини за 1882 р. (“Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskim na rok 1882”) у м. Городенка проживало 8824 осіб, серед них 857 католиків-циган, 78 католиків-вірмен, 4726 греко-католиків, 3157 євреїв¹³.

Дж. Чапліцька вказує на те, що у Львові проживало змішане етнічне населення: “На початку ХХ ст. місто складалося з трьох первинних культурних груп: польських римо-католиків, представників єврейської релігії зі своїми різними національними поглядами та українців греко-католиків. Відчутним був і вплив німецької культури та спадщини Габсбургів (1772–1918)”¹⁴.

⁸ *Alison F. Oil Empire: Visions of Prosperity in Austrian Galicia.* – Cambridge: Harvard University press, 2005. – P. 4.

⁹ *Hrytsak Y. Franko's Boryslav Cycle: An Intellectual History // Journal of Ukrainian Studies.* – Vol. 29. – No. 1–2. – Summer–winter 2004. – P. 171–173.

¹⁰ *Magocsi Paul R. Galicia: A European Land” // Galicia: a Multicultural Land / Edited by Christopher Hann and Paul Robert Magocsi.* – Toronto: University of Toronto Press, 2005. – P. 10.

¹¹ *Magocsi Paul R. A History of Ukraine.* – 1996. – P. 390.

¹² *Magocsi P. R. Galicia: A European Land” // Galicia: A Multicultural Land.* – P. 7, 8.

¹³ *Szematizm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskim na rok 1882.* – Lwów, 1882. – S. 292.

¹⁴ *Czaplicka J. Lviv, Lemberg, Leopold, Lwów: a City in the Crosscurrents of European Culture // Lviv: a City in the Crosscurrents of Culture / Ed. John Czaplicki.* – Cambridge: Harvard Ukrainian Research Institute, 2005. – P. 15.

Столиця Галичини Львів (в австрійських та польських документах Лемберг, у латинських церковних документах – Леополіс) також відображає це культурне розмаїття. Від XIII ст. Львів був важливим торговим центром і складався з “безлічі культурних громад” – русинів (українців), вірмен, німців, євреїв, угорців, поляків, татар¹⁵. Ярослав Грицак теж акцентує на тому, “що Львів відрізнявся від інших міст своїм багатонаціональним населенням. До другої половини XVI ст. етнічний склад населення міста був таким: поляки (38 %), русини (24 %), німці (8 %), євреї (8 %), вірмени (7 %)”¹⁶.

У Галичині укладали чимало змішаних шлюбів, тому сім’я В. Кіндрачука не вирізнялася з-поміж інших родин того часу. Наприклад, у церковних записах м. Долини зафіксовано багато змішаних шлюбів між римо-католиками поляками та євангелістами лютеранами німцями¹⁷, простежувалася асиміляція німецьких євангелістів у польську культуру¹⁸.

Філіп Сер про столицю Галичини зокрема писав: “Етнічні німці та перш за все етнічні вірмени швидко асимільовувалися до польської культури, та все ж між українськими та польськими етнічними групами було більше змішаних шлюбів. Останні дослідження свідчать про те, що перед Першою світовою війною кожне шосте подружжя у Львові було змішаним”¹⁹. Історик Кріс Ган теж зауважив “великий відсоток змішаних шлюбів між римо-католиками та греко-католиками зберігся

¹⁵ Дж. Чапліцька зазначає, що від самого початку Львів був заснований у культурній різноманітності.

¹⁶ Див.: *Hrytsak Y. Lviv: a Multicultural History through the Centuries // Lviv: a City in the Crosscurrents of Culture / Ed. John Czaplicki. – Cambridge: HURI, 2005.*

Королівське право надавало значні привілеї місту у 1356 р., забезпечуючи нові можливості для етнічних утворень у Львові на той час. Приблизно одна третина жителів міста, яким надано громадянські права з XV – першої половини XVII ст., були купцями й ремісниками. Близько 40 % імігрантів прибули з польських і німецьких земель. Польські королі сприяли поселенню німців і євреїв у Львові. Мешкали у місті араби, татари, турки, і навіть генуезці, вірмени, шотландці, румуни (“валахи”), угорці, греки, чехи також оселялися тут (р. 49–50).

¹⁷ Церковні парафіяльні записи римо-католицького обряду (народження, шлюб, смерть) м. Долина; Archiwum Główny Akt Dawnych w Warszawie (AGAD): Urząd parafialny obrządku łacińskiego. Dolina woj. Stanisławowskie, pow. Dolina, Księga ślubów 1804–1834, 1835–1845.

¹⁸ *Molik W. Procesy asymilacyjne i akulturacyjne w stosunkach polsko-niemieckich w XIX i początku XX wieku. Stan i postulaty badań // Procesy akulturacji/asymilacji na pograniczu polsko-niemieckim w XIX i XX wieku / Editors Witold Molik and Robert Traba. – Poznań: Instytut Historii UAM. – P. 81; Див. також: *Stegner T. Polacy ewangelicy w Królestwie Polskim 1815–1914. Kształtowanie się środowiska i jego działalność społeczna i narodowa. – Gdańsk, 1992; Stegner T. Polonizacja Niemców ewangelików w Królestwie Polskim 1815–1914 // Przegląd Historyczny. – 1989. – Z. 2. – S. 312–315.**

¹⁹ *Ther P. War versus Peace: Interethnic Relations in Lviv during the first Half of the Twentieth Century // Lviv: a City in the Crosscurrents of Culture / Ed. John Czaplicka. – Cambridge: HURI, 2005. – P. 254; Zyblikiewicz L. Małżeństwa we Lwowie w latach 1857–1939. Analiza demograficzna (M.A. diss., uniwersytet jagiellonski). – Craców, 1993. – S. 83.*

аж до Другої світової війни. У змішаних родинах діти сповідували релігію батьків (доньки релігію матерів, сини – батьків)²⁰.

Батько В. Кіндрачука – Іван був греко-католиком, сином Івана Кіндрачука та Євдохії Романської²¹. Працював у поштовому відділенні м. Городенка. Мати Володимира Кіндрачука – Марія-Констанція Полянська мала польське та німецьке коріння. Народилася у м. Долина у 1858 р.²², була дочкою Марселя Полянського, мера Долини²³ та Кароліни Темель, німецької лютеранки²⁴. Бабця В. Кіндрачука по маминій лінії Кароліна Темель – правнучка німецьких лютеранських ремісників із родин Рудлоф і Печ²⁵, які імігрували з Вестфалії та Саксонії до Львова за імператриці Марії Терезії у 1774 р.²⁶. Мати Кароліни Темель Аполонія Регіна Рудлоф народилася у Львові 1789 р. та була дочкою Йохана Годфріда Рудлофа, “громадянина та власника котельні” та Сюзанни Каражини Печ²⁷.

Рудлоф переїхав до Львова з Бернбурга (Анхальт, Саксонія), бо німецьким протестантам запропонували оселитися у таких містах, як Лемберг, Ярослав, Замость, Заліщики, Казімеж чи Броди, тоді як німці-католики могли замешкати будь-де у Галичині. Хартія колонізації 1774 р. гарантувала всім торговцям та ремісникам

²⁰ *Krochmal A.* Stosunki międzynarodowe i międzyobrzadkowe w parafiach grekokatolickiej diecezji przemyskiej w latach 1918–1939 // *Polska–Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa / Red. Stanisław Stepień.* – Przemyśl: Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu, 1996. – Т. 3. – S. 219–230.

²¹ Державний архів Івано-Франківської області: Церковні парафіяльні записи римо-католицького обряду (народження, шлюб, смерть) м. Городенка.

²² Церковні парафіяльні записи протестантів (народження, шлюб, смерть). *Archiwum Główny Akt Dawnych: Akta urodzin ewang. Aug. Dolina. Urząd parafii ewangelicko-augsburski Dolina–Debelówka woj. Stanisławowskie, pow. Dolina 1849–1859.* – Warszawa. Є тут деякі записи написані латинською мовою. Ймовірно, один із багьків дитини був протестантом (німецьким лютеранином).

²³ *Handbuch des Lemberger Statthaltereigebietes in Galizien für das Jahr 1857* (Урядовий довідник регіону Лемберга в Галичині на 1857 р. Крім того, Довідники до 1868 згадують Марселя Полянського як мера Долини); *Himka John-Paul.* Galicia and Bukovina: a Research Handbook about Western Ukraine: Late 19th–20th centuries Alberta Culture and Multiculturalism (Historic Sites Service Occasional, paper No. 20, 1990). – P. 50.

²⁴ У лютеранських церковних парафіяльних записах м. Долини є відомості про смерть Кароліни Темель Полянської у 1858 р. Записи не латинською, а німецькою мовою. *Todten Matrikel für die evangelischen Colonie Gemeiden in Dembolowka und Dolina.* AGAD. – Warszawa. – Т. 1.

²⁵ Запис про весілля 9 листопада 1788 р. у Львові Йохан Годфрід Рудлоф (народився у Хеклінгені, область Анхальт) та Сюзанни Каражини Печ (народилася у Гохендорф, Саксонія) // AGAD: *Tauf, Trau und Sterbe-Matrik des evangelischen Pfarrentes Lemberg von 1778 bis 1806.* – Warszawa. – Т. 1.

²⁶ *Roeskau-Rydel I.* Deutsche Geschichte im Osten Europas: Galizien, Bukowina, Moldau. – Berlin: Siedler Verlag, 1999. – P. 24

²⁷ Записи про народження та хрещення Анни Аполонії Регіни Рудлоф, 2 серпня 1789 р. // AGAD: *Tauf, Trau und Sterbe-Matrik des evangelischen Pfarrentes Lemberg von 1778 bis 1806.* – Warszawa. – Т. 1.

громадянські права та свободи, право власності і торгівлі, ліквідацію всіх особистих податків на 10 років, звільнення від призову на військову службу²⁸. У жовтні 1781 р. права протестантів розширено Хартією толерантності, яка гарантувала повну свободу віросповідання для протестантських поселенців²⁹.

1806 р. у Львові Аполонія-Регіна Рудлоф одружилася з миловаром Карлом Крістіаном Темель³⁰ у німецькій лютеранській церкві³¹, сім'я переїхала до Вельдріза (зараз с. Шевченкове у Івано-Франківській області), біля Долини, де були німецькі колонії³². Саме тут у 1935 р.³³ одружилися дідусь і бабуся Володимира Кіндрачука Кароліна Темель та Марсель Полянський. Франціс Полянський, польський прагд Володимира Кіндрачука (1776–1924), учителював у місті Долина на початку XIX ст.³⁴

Мати В. Кіндрачука померла перш ніж йому виповнилося 7 років, він жив зі своєю названою матір'ю Антонією Березовською та сестрою по батькові Францискою Кіндрачук. Франциска навчалася у жіночій монастирській школі у Кракові, згодом переїхала до Львова, де навчалася на курсах вчителів. З 1911 р. і до смерті працювала педагогом, викладала німецьку та українську мови.

²⁸ *Roeskau-Rydel Isabel*. Deutsche Geschichte im Osten Europas: Galizien. Bukowina. Moldau. – Berlin: Siedler Verlag, 1999.

Зазначено, що вони безкоштовно мали отримати від держави деревину з державного лісу для будівництва житла. Інші будівельні матеріали повинні бути надані за собівартістю, крім того під час будівництва можна було задіяти селян. Вони отримували 1600 кляфтерів землі з садом та на шість років звільнення від податків на неї, а також 50 гульденів заздалегідь без повернення на закупівлю інструментів і сировини (р. 25).

²⁹ Там само. – Р. 58.

³⁰ Записи про одруження Аполонії Регіни та Карла Крістіана Темеля, 1806 р. AGAD: Tauf, Trau und Sterbe Matrik des evangelischen Pfarrantes Lemberg von 1806 bis 1826. – Warszawa. – Т. 11.

³¹ *Roeskau-Rydel I*. Deutsche Geschichte im Osten Europas: Galizien. Bukowina. Moldau. – Berlin, 1999. – Р. 58.

³² Там само. – Р. 36.

³³ Марсель Полянський та Кароліна Темель одружилися 12 травня 1835 р. // AGAD: Akta Małżeństw, vol. 2 1835–45. Rzym. Kat. Dolina. Urząd parafialny obrządku łacińskiego. Dolina woj. Stanisławowskie. – Warszawa.

³⁴ Церковні парафіяльні записи римо-католицького обряду м. Долина. AGAD. – Warszawa. Також є запис у щорічному австрійському урядовому каталозі цивільної служби (1819, 1820, 1821, 1822) про те, що Франціс Полянський працював учителем у Долині. Schematismus des Konigreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1819 знаходиться в Івано-Франківському обласному архіві. Schematismus des Konigreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1820 and Schematismus des Konigreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1821 and Schematismus des Konigreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1822 знаходиться у Австрійській національній бібліотеці у Відні, Відділ рідкісної книги (Oesterreichische Nationalbibliothek, Wien in the Augustinerlesesaare).

Хоча батько був греко-католиком, Франциску охрестили в латинському обряді Римо-католицької церкви³⁵ згідно з канонічним правом, яке було встановлене договором 1863 р. між Ватиканом та Австрією, що регулювало відносини між трьома католицькими обрядами у Галичині: латинським/римським, грецьким і вірменським. У випадку укладання змішаних шлюбів доньки повинні слідувати релігійному обряду матері, а сини – батьковому. Це канонічне право також заборонило зміну обряду³⁶.

Багато змішаних шлюбів жили у гармонії і святкували обидва Різдва, однак священики кожного обряду скаржилися на незаконну “крадіжку душ”³⁷.

Джон-Пауль Хімка зазначав, що релігійний обряд є стійким та чітким показником національної ідентичності. Релігійна приналежність ототожнювалася з етнічним походженням. “Релігія, – зауважує Дж. Хімка, – чи швидше обряд був одним із найбільш сталих факторів диференціації українців від поляків...”³⁸.

Зауважимо, що релігійний обряд допоміг українцям Галичини зберегти етнічну самобутність. Етнічна та релігійна напруженість простежувалася перед Першою світовою війною та протягом міжвоєнних років³⁹. Незважаючи на це, змішані шлюби були поширені в Галичині у 1918–1939 рр.⁴⁰ Анна Крохмаль зазначала, що половина шлюбів зареєстрованих у греко-католицькій церкві Перемишля та кожен п’ятий шлюб у римо-католицькому костелі був змішаним⁴¹.

Після смерті матері Володимира Кіндрачука Марії-Констанції Полянської її брат Йозеф Полянський, бухгалтер за фахом, що мешкав у Городенці, а за віросповіданням був римо-католиком, брав участь у вихованні племінника⁴². Після

³⁵ Державний архів Івано-Франківської області: Церковні парафіяльні записи римо-католицького латинського обряду м. Городенка.

³⁶ *Krochmal A.* Konflikt czy współpraca? relacje między duchowieństwem łacińskim i grekokatolickim w diecezji przemyskiej w latach 1918–1939. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej. – Lublin, 2001). – P. 55. – написано про Договір 1863 р. між Ватиканом та Австрією та згодом про Договір 1925 р. між Польщею та Ватиканом. Див. також: *Osadczy Włodzimierz.* Kościół i cerkiew na wspólnej drodze: Concordia 1863 / Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. – Lublin, 1999; *Himka John-Paul.* The Greek Catholic Church and Nation Building // Harvard Ukrainian Studies. – December 1984. – Vol. VIII. – No. 3/4. – P. 435.

³⁷ *Ks. Nabywaniec S.* Relacje między obrządkami-łacińskim i grekokatolickim oraz problem rutenizacji i uniatyzacji w kontekście tak zwanej “kradzieży dusz // Polska–Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa. – Przemysł: Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemysłu, 1998. – T. 4. – P. 221.

³⁸ *Himka J.-P.* The Greek Catholic Church and Nation-Building // Harvard Ukrainian Studies. – Harvard Research Institute, Dec. 1984. – Vol. VIII. – No. 3/4. – P. 434.

³⁹ *Hentosh L.* Rites and Religions... – P. 186–190.

⁴⁰ *Krochmal A.* Konflikt czy współpraca? Relacje między duchowieństwem łacińskim i grekokatolickim w diecezji przemyskiej w latach 1918–1939. – Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 2001. – P. 80.

⁴¹ Там само. – P. 77–79.

⁴² Державний архів Івано-Франківської області: Церковні парафіяльні записи римо-католицького латинського обряду м. Городенка.

*Володимир Сильвестрович Кіндрачук
у молодому віці*

смерті батька В. Кіндрачук переїхав до Львова, мешкав на вул. Мурашка, а його офіційним опікуном стала названа мати Антонія Березовська (полька, римо-католичка)⁴³.

Володимир Кіндрачук навчався у гімназії у Львові (була це класична гімназія), згодом в університеті на загальному потоці⁴⁴. Від 1905 р. слухав лекції на філософському факультеті та відвідував курси хімії, навчався в аспірантурі⁴⁵.

Після завершення навчання у Львівському університеті проводив свої дослідження у Відні. Результати досліджень опублікував у Відні перед Першою світовою війною. Коли розпочалася війна, займався фармакологією у Кільському університеті.

У Ланцуті 8 жовтня 1918 р., наприкінці Першої світової війни та після розпаду Австро-Угорської імперії, коли у Східній Галичині українсько-польський конфлікт вийшов з-під контролю⁴⁶,

доктор Володимир-Сильвестр одружився із Марією-Антоніною Кубаті (Kubaty) (1897–1992)⁴⁷. Вона працювала асистентом в аптеці. За віросповіданням була римо-католичкою, походила з Кракова⁴⁸. Фармакології навчалася у Кракові.

⁴³ Державний архів Львівської області (ДАЛО). – Ф. 26: Katalog główny słuchaczy zwyczajnych wydziału filozoficznego w s.k. uniwersytecie lwowskim. – Оп. 15.

⁴⁴ *Благий В.* Студенти-медики львівського університету на початку ХХ ст. // 1900–1914 рр. Львів: Місто. Суспільство. Культура. Львів: Львівський державний університет імені Івана Франка, 1999. – Т. 3.

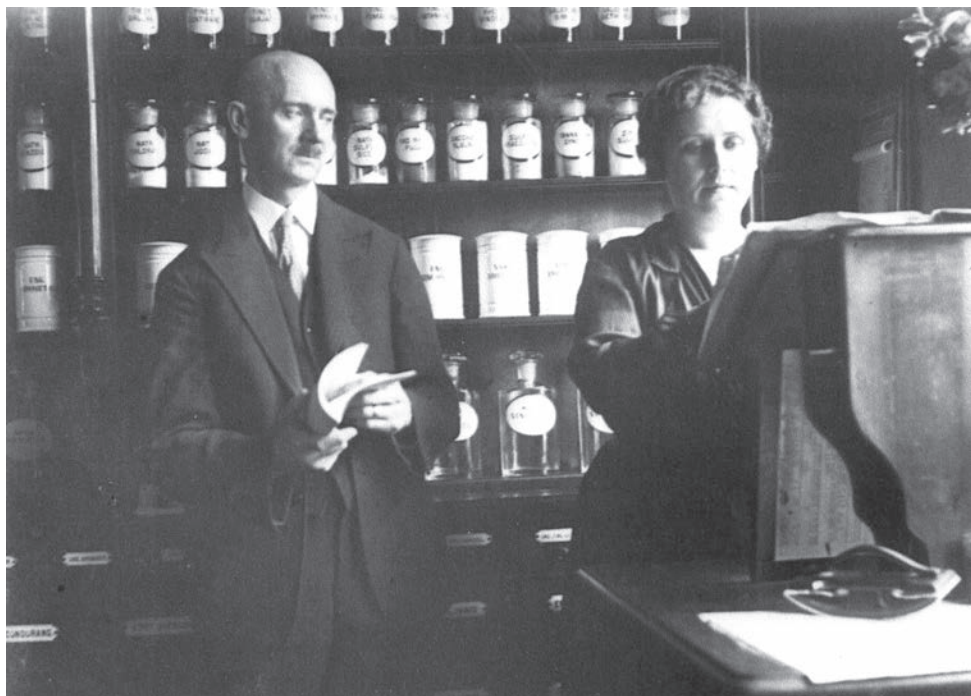
⁴⁵ ДАЛО. – Ф. 26: Katalog główny słuchaczy zwyczajnych wydziału filozoficznego w. s. k. Uniwersytecie lwowskim. – Оп. 15.

⁴⁶ Після розпаду у жовтні 1918 р Австро-Угорщини 11 листопада відродила свою незалежність Польща. Галицькі українці проголосили 1 листопада 1918 р. у Львові Західно-Українську Народну Республіку (ЗУНР). У листопаді 1918 р. у Східній Галичині розпочалася українсько-польська війна. 22 січня 1919 р. ЗУНР і УНР проголошено акт злуки. Загалом ця акція була лише символічною, бо у липні 1919 р. ЗУНР зазнала поразки і галицькі терени відійшли до Польщі. *Subtelny Orest. Ukraine, a History.* – Рр.367–375, 425.

⁴⁷ Церковні записи про одруження Володимира Сильвестра Кіндрачука та Марії Антоніни Кубаті на латинській мові. 8 жовтня 1918 р., Ланцут, Перемишська єпархія.

⁴⁸ Церковні парафіяльні записи римо-католицької церкви парафії Св.Степана: Kraków. Archiwum Państwowe w Krakowie. Urząd Stanu Cywilnego.

Володимир Кіндрачук з дружиною Марією Кубатою у власній аптеці

У серпні 1919 р. народилася їхня перша донька Мирослава. Дочка Анна народилася 24 квітня 1921 р., а син Ігор – у квітні 1923 р. Мирослава та Анна закінчили українську греко-католицьку школу для дівчат у Перемишлі, а потім навчалися у Відні та Граці (Австрія), син Ігор здобував знання в українській греко-католицькій школі у Ярославі (Польща)⁴⁹.

Як відомо, у 1923 р. Рада послів у Версалі визнала польський суверенітет над Східною Галичиною⁵⁰. Влодзімеж Кіндрачук та його сім'я стали громадянами Польщі. Доктор Володимир-Сильвестр Кіндрачук працював в аптеці під час Першої світової війни, однак став її власником і отримав ліцензію (koncesja) на аптеку “Arteka pod Matka Boska” лише 15 липня 1925 р.⁵¹

Про аптеку В. Кіндрачука у Ланцуті (Польща) згадано у бізнес-довіднику за 1928 р. (Księga Adresowa Polski 1928)⁵², фармацевтичному календарі за 1930 р. (Kalendarz Farmaceutyczny na rok 1930) за редакцією магістра фармації

⁴⁹ Неопубліковані згадки Мирослави Кіндрачук Багрій та документи з особистого архіву автора.

⁵⁰ *Subtelny O. Ukraine: a History...* – P. 427.

⁵¹ Koncesja, Urząd wojewódzki lwowski, оригінальні документи // Приватний архів В. Кіндрачука.

⁵² Księga Adresowa Polski (wraz z w.m. Gdańskim) dla Handlu, Premysłu, Rzemiosł i Rolnictwa, 1928, Towarzystwo Reklamy Międzynarodowej. – Warszawa. – P. 748.

Францішека Герода⁵³, польському медичному щорічнику за 1936 р. (*Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1936*)⁵⁴ та у докторській дисертації М. Стахон, яка зберігається у Краківському музеї фармації. У праці зазначено, що В. Кіндрачук працював фармацевтом в аптеці у Ланцуті в 1918–1939 рр.⁵⁵ “ У 1944 р. В. Кіндрачук залишив свою аптеку і переїхав до Австрії⁵⁶.

Ланцут не тільки знаходився близько до Східного фронту у Першій світовій війні, де відбувалися сутички між Антантою та державами-супротивниками, але й також був місцем військового табору для інтернованих українських полонених. З кінця 1918 р. по липень 1921 р. у таборі в Ланцуті перебувало від 2000 до 10000 українських вояків (із формувань Західно-Української Народної Республіки та з Армії УНР). Українські січові стрільці воювали на австрійському боці проти Росії та зазнали поразки від поляків в українсько-польському протистоянні у липні 1919 р.⁵⁷

Військовий табір для інтернованих у Ланцуті в 1919 р. став штаб-квартирою для організацій спільних українсько-польських рейдів проти більшовиків. С. Петлюра відіслав багатьох полководців до Ланцута для того, щоб організувати війська⁵⁸. Умови життя вояків були вкрай складні, бракувало їжі та одягу. Спалахнула ще й епідемія тифу. До серпня 1920 р. 2500 козаків померли від тифу, грипу, дизентерії та холери⁵⁹.

У квітні 1920 р. об'єднана польська та українська петлюрівська армія здійснили наступ на більшовиків, а в травні 1920 р. увійшли у Київ, проте це було занадто пізно. Більшовицька влада була встановлена на Наддніпрянщині, а

⁵³ Kalendarz Farmaceutyczny na rok 1930, część 11, wydane Magister Farm. Franciszek H. Wiadomości Farmaceutyczne. – Warszawa. – P. 487

⁵⁴ Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1936. – P. 602.

⁵⁵ *Stachon M. Dzieje powstania i rozwoju aptek na obszarach działań byłego Grmium Aptekarzy Krakowskich w latach 1802–1939*, дисертація зберігається у Музеї фармації у Кракові (IKS nr. 7183). – P. 255.

⁵⁶ Archiwum Państwowy w Rzeszowie. – Zesp. 36. – Sygn. 1744. – K. 21. Знаходився документ датований 23 липня 1945 р., у якому зазначалося, що в аптеці “pod Matką Boską” немає власника. Цей документ надала Лідія Чиж із Жешова.

⁵⁷ Російська імперія розпалася у 1917 р. Під час Жовтневої революції, більшовики захопили владу. В січні 1918 р. проголошено незалежність Української Народної Республіки. Від січня 1918 р. по січень 1919 р. в УНР урядувала Центральна Рада з президентом М. Грушевським, згодом діяли Гетьманат на чолі зі Скоропадським та Директорія на чолі з Винниченком та Петлюрою. У 1919 р. почалася громадянська війна. У липні 1919 р. Галицька армія, яка програла битву з Польщею за незалежність ЗУНР, перейшла Збруч для того, щоб об'єднатися з армією Петлюри у боротьбі проти більшовиків; *Subtleny Orest. Ukraine: a History...* – Ch. 19: The Ukrainian Revolution. – Pp. 355–379.

⁵⁸ *Kolanczuk A. Umarli, aby zmartwychwstała Ukraina: Miejsca pamięci Ukraińców-uczestników walk niepodległościowych w latach 1917–1921 w Polsce.* – Przemyśl, 2007. – Pp. 58–62; *Колянчук О. Ланцут: український військовий меморіал.* – Перемишль, 2003.

⁵⁹ *Kolanczuk A. Umarli, aby zmartwychwstała Ukraina: Miejsca pamięci Ukraińców-uczestników walk niepodległościowych w latach 1917–1921 w Polsce.* – Przemyśl, 2007. – Pp. 58–62; *Колянчук О. Ланцут: український військовий меморіал.* – Перемишль, 2003.

Володимир Кіндрачук (зліва) біля пам'ятника загиблим воякам Армії УНР у Ланцуті. Світлина публікуються вперше.

польсько-більшовицька війна завершилася мирною угодою від 12 жовтня 1920 р. між новим урядом Польщі та РРФСР. Українська Народна Республіка втратила свою незалежність, а її територія увійшла до складу СРСР. Козаків Армії УНР, які боролися за незалежність України, інтерновано до Ланцута (Польща)⁶⁰.

У період з 1918 по 1921 рр. В. Кіндрачук як фармацевт допомагав козакам у таборі в Ланцуті. Згодом Кіндрачук профінансував пам'ятник відомого українського скульптора С. Литвиненка, вшановуючи пам'ять тих, хто помер від тифу та грипу у таборі для інтернованих, ці вояки були поховані у братських могилах. Пам'ятник скульптора Сергія Литвиненка зведено на цвинтарі у Ланцуті та урочисто відкрито 20 лютого 1921 р. Це був перший український військовий меморіал у Польщі⁶¹. В. Кіндрачук опікувався цим пам'ятником і у 1938 р., бо міська влада вимагала його перемістити. Він був відповідальний за реконструкцію. На жаль, після Другої

⁶⁰ Березень 1923 р. Рада амбасадорів у Версалі видала наказ про міжнародний легалізований статус Східної Галичини та її входження до Польщі. Угода не підтримувала утворення Української держави, оскільки визнала незалежність Польщі, Чехословаччини, Фінляндії, Латвії та Литви. Див.: *Subtelny Orest. Ukraine: a History*. – Pp 377–379, P. 427.

⁶¹ *Колянчук О. Ланцут: український військовий меморіал*. – Перемишль, 2003. – С. 11. Див. також: *Kolanczuk A. Umarli aby zmartwychwstała Ukraina: Miejsca pamięci Ukraińców – uczestników walk niepodległościowych w latach 1917–1921 w Polsce*. – Przemyśl, 2007. – P. 61.

світової війни, у 1974 р., військовий меморіал знищили, на цій території поховано солдатів польської армії⁶².

В. Кіндрачук був меценатом багатьох українських акцій. Зокрема він профінансував будівництво української греко-католицької церкви у селі Тарнавка. До нього часто навідувалися генерал О. Пількевич та його дружина, художник Крижанівський та бандурист Михевич⁶³.

У серпні 1944 р. В. Кіндрачук із дружиною та сином залишили м. Ланцут, яке перебувало під фашистською окупацією протягом Другої світової війни, і переїхали в Австрію, де в університеті навчалися доньки Мирослава й Анна.

Володимир Кіндрачук працював в аптеці у м. Грац, де його дочка Анна навчалася фармації. Згодом переїхав до м. Віллах, а потім до Зальцбурга, де разом з дружиною жив у таборі для біженців⁶⁴. Доктор В. Кіндрачук з дружиною невдовзі імігрували спочатку до Чикаго (штат Іллінойс), а за деякий час до Гамільтона (провінція Онтаріо, Канада).

Володимир-Сильвестр Кіндрачук помер 30 січня 1969 р. у 87-річному віці від пневмонії. Був похований на цвинтарі Святого гробу Господнього у Бурлінгтоні, провінції Онтаріо (Канада)⁶⁵.

Переклад з англійської мови Надії Литвин.

⁶² *Kolanczuk A.* Umarli, aby zmartwychwstala Ukraina... – Рр. 58–62; *Колянчук О.* Ланцут: український військовий меморіал. – Перемишль, 2003; *Kolanczuk A.* Nekropolie i groby uczestników ukraińskich walk niepodległościowych w latach 1917–1921. – Przemyśl, 2003. – Р. 81–91; *Колянчук О.* Увічнення нескорених: українські військові меморіали 20–30-х рр. ХХ ст. у Польщі. – Львів, 2003. – С. 33–39; *Колянчук О.* Українська військова еміграція у Польщі 1920–1939. – Львів, 2000. – С. 61–76.

⁶³ Неопубліковані анонімні похоронні списки. Також неопубліковані спогади Мирослави Кіндрачук Багрій. Інтерв'ю з доктором О. Колянчуком, парафіянином греко-католицької церкви (отець Пшепіорський, с.Тарнавка).

⁶⁴ Документи з особистого архіву автора.

⁶⁵ Запис про смерть *The Hamilton Spectator*, Jan 1969. Похоронний запис у газ. “Гомін України” (*Ukrainian Echo*). – 1969. – 15 лютого. – № 8.